

СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ – ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ ХЕРСОНЩИНИ У 70-80 РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті підкреслено, що ефективність соціалізації підростаючого покоління в ході трудової підготовки в першу чергу залежить від рівня оснащення шкільних майстерень, а також зосереджено увагу на одному з найбільш сприятливих для трудового навчання й виховання періодів, коли створенням матеріально-технічної бази навчальних закладів опікувалися не лише органи освіти, а й виробниче оточення шкіл.

Відомо, що соціалізація – це процес, у ході якого людина набуває певних якостей, необхідних для її життєдіяльності [6, с. 67]. Саме ці якості обумовлюють те, яку соціальну роль буде виконувати та чи інша особистість, а також те, який соціальний статус вона буде мати.

Підготовку до виконання тієї чи іншої соціальної ролі треба розпочинати ще в дитячі роки, зокрема під час навчання в школі, адже саме в цей період у молодій людині в значній мірі формується комплекс особистісних якостей, який у подальші роки допомагатиме (або заважатиме) виконанню обраної людиною (або нав'язаної суспільством) соціальної ролі. Для того, щоб між особистісними якостями дорослої людини та її соціальною роллю не виникало невідповідності, треба дбати про підвищення ефективності соціалізації підростаючого покоління.

Провідну роль у даному процесі, на нашу думку, може й повинна відігравати трудова підготовка школярів. Вона є ефективним засобом формування та соціалізації особистості, адже сприяє розвитку в людини таких особистісних якостей, як працелюбність, самостійність, упевненість у власних силах, старанність, відповідальність тощо.

Однак, не дивлячись на значний соціалізуючий потенціал, трудова підготовка в більшості загальноосвітніх навчальних закладів ніколи не була організована на належному рівні. Однією із найбільш вагомих причин такого була і є відсутність належних умов для трудового навчання й виховання учнів.

У той самий час ефективність соціалізації підростаючого покоління в ході трудової підготовки в першу чергу залежить саме від того, у яких умовах вона відбувається, оскільки,

ІСТОРИЯ ОСВІТИ

наприклад, високий рівень матеріально-технічного оснащення шкільних майстерень дозволяє сформувати в учнів не лише певні особистісні якості, а й уміння й навички, кочне необхідні для подальшої життєдіяльності будь-якої людини.

З огляду на зазначене доцільно звернути увагу на 70-80 роки ХХ століття, коли матеріально-технічна база, на якій проходила трудова підготовка учнів загальноосвітніх шкіл України, невпинно зростала. Це підтверджують відповідні показники звітних документів і матеріалів, наведені нижче.

Зауважимо, що своєрідним поштовхом для активізації роботи щодо створення в навчальних закладах належної матеріально-технічної бази стали постанова Ради Міністрів УРСР «Про стан та заходи по дальшому поліпшенню трудового навчання і професійної орієнтації учнів загальноосвітніх шкіл республіки» (1976 р.) та урядова постанова «Про дальше вдосконалення навчання, виховання учнів загальноосвітніх шкіл та підготовки їх до праці» (1977 р.). Ними передбачалося зміцнення матеріальної бази шкіл, збільшення кількості міжшкільних навчально-виробничих комбінатів (МНВК), закріплення за школами базових підприємств тощо.

З метою виконання зазначених постанов на Херсонщині, як і в цілому по Україні, було значно активізовано роботу щодо створення в навчальних закладах необхідної для трудової підготовки бази.

Одним із перших кроків стала організація в 1976 році типових навчальних майстерень для трудового навчання й виховання учнів. Така майстерня була споруджена, наприклад, у Львівській СШ. Вона складалася із чотирьох відділів:

- кабінет електротехніки;
- кабінет обробки деревини;
- кабінет ручної та механізованої обробки металу;
- кабінет виробничого навчання [5, арк. 61].

Окрім того в регіоні активізували роботи, пов'язані з будівництвом нових кабінетів, майстерень, навчально-виробничих комбінатів, та зобов'язали базові підприємства передати навчальним закладам техніку, необхідну для навчальних цілей. Так, лише за один 1977-1978 н. р. в області побудовано 13 навчальних майстерень та організовано 18 кабінетів, де школярі мали можливість вивчати трактори, іншу сільськогосподарську техніку, механізацію тваринницьких ферм. Від базових підприємств школи отримали 20 автомобілів та 15 тракторів, а для зберігання техніки побудовано 9 гаражів [1, арк. 2].

ІСТОРИЯ ОСВІТИ

При багатьох школах почали створювати комплекси для трудового навчання, до яких входили:

- навчально-методичний кабінет професійної орієнтації;
- майстерні для обробки дерева й металу;
- кабінет обслуговуючої праці;
- пришкільна навчально-дослідна ділянка;
- теплиця;
- кролеферма [3, арк. 15].

Проведена робота мала позитивні наслідки. Так, у 1984 році в області працювало 44 трудових комплекси, серед яких кращими були комплекси СШ №№ 11, 36, 52, 55 м. Херсона, а також Павлівської СШ Генічеського району та Нижньоторгаївської СШ Нижньосірогозького району.

У цьому році в області було 260 майстерень для обробки металу, 259 – для обробки деревини, 166 комбінованих майстерень, 295 – кабінетів обслуговуючої праці, 369 кімнат для ручної праці учнів 1-3 класів (див. табл. 1), а також 198 навчально-методичних кабінетів професійної орієнтації, 224 кролеферми, 50 теплиць [2, арк. 12].

Таблиця 1

Відомості про кількість кімнат для ручної праці, майстерень, кабінетів обслуговуючої праці та МНВК у Херсонській області

<i>Навчальний рік</i>	<i>Кількість кімнат для ручної праці</i>	<i>Кількість майстерень для обробки дерева</i>	<i>Кількість майстерень для обробки металу</i>	<i>Кількість комбінованих майстерень</i>	<i>Кількість кабінетів обслуговуючої праці</i>	<i>Кількість МНВК</i>
1974-1975		237	238	187		1
1975-1976		239	240	165		3
1976-1977	308	262	262	154	118	4
1981-1982		256	255	160	251	24*
1982-1983	338	261	245		269	24*
1983-1984	369	259	260	166	295	24**

*Окрім МНВК в області працювали 2 міжшкільних навчально-виробничих майстерні.

**Окрім МНВК в області працювали 5 міжшкільних навчально-виробничих майстерень.

ІСТОРИЯ ОСВІТИ

На цій базі проходили уроки трудового навчання та відповідні виховні заходи. Тут учні виконували замовлення підприємств, колгоспів, радгоспів, виготовляли наочні посібники для шкіл, іграшки та меблі для дитячих садків тощо. Вона дозволяла також організувати належну професійну орієнтацію школярів, яка стала невід'ємною складовою виховної роботи школи. Для ознайомлення учнів зі світом професій проводили масові виховні заходи: олімпіади з трудового навчання, конкурси на кращого по професії, змагання юних механізаторів, операторів машинного доїння, злети представників трудових об'єднань школярів, виставки технічної творчості, зустрічі з передовиками виробництва тощо.

У подальші роки матеріально-технічна база шкіл продовжувала вдосконалюватися. Насамперед, це було пов'язане з реформою загальноосвітньої та професійної школи (1984 р.). Тепер поліпшення трудової підготовки учнів стало головним завданням для всіх. У школах почали запроваджувати обов'язкову суспільно корисну продуктивну працю в позаурочний час, створювати учнівські кооперативи та ін. Упровадження в життя основних положень реформи вимагало, зокрема, співробітництва з базовими підприємствами. Ними стали підприємства м. Херсона: електромеханічний завод, завод карданних валів, комбайновий завод, бавовняний комбінат, кондитерська фабрика, тролейбусне депо, суднобудівне об'єднання, міська типографія, а також колгоспи та радгоспи Херсонської області й т. ін. Вони надавали практичну допомогу в створенні матеріальної бази з трудового навчання та брали активну участь у проведенні профорієнтаційної роботи, організації обов'язкової продуктивної праці школярів тощо [7].

Більш того 1984-1985 н. р. на Херсонщині було оголошено роком поліпшення трудового навчання, а школи області взяли участь у змаганні на кращу організацію трудового навчання, виховання та профорієнтації учнів [4].

У цей період в області працювало 24 МНВК, більшість з яких знаходилася в сільській місцевості, 5 міжшкільних навчально-виробничих майстерень, 28 навчальних цехів та ділянок на виробництві, 263 учнівські виробничі бригади, 414 трудових об'єднань старшокласників та ін. [8, арк. 22]. Окрім цього деякі учнівські трудові об'єднання (виробничі бригади, кооперативи) стають госпрозрахунковими, розвиваються різні форми самообслуговування в школах та МНВК, покращується профорієнтаційна робота з учнями 1-10 класів.

ІСТОРИЯ ОСВІТИ

Як бачимо, на матеріально-технічній базі, яка в досліджуваній період покращувалася з кожним роком, у навчальних закладах Херсонщини було організовано різноманітні форми трудової підготовки, що охоплювали школярів різного віку. Це сприяло формуванню в дітей особистісних якостей, умінь і навичок, необхідних для подальшої життєдіяльності, та, без сумніву, активізувало процес соціалізації підростаючого покоління.

Література:

1. Анализ состояния преподавания, качества знаний, умений и навыков учащихся по трудовому обучению, профориентационной работе в школах области (1978-79 учебный год) // ДАХО (Державний архів Херсонської області), ф. р-2419, оп. 2, спр. 757, 8 арк.
2. Анализ, справка о состоянии преподавания, качестве знаний, учений и навыков учащихся школ области по трудовому обучению, воспитанию и профессиональной ориентации (1984 г.) // ДАХО, ф. р-2419, оп. 2, спр. 958, 23 арк.
3. Документы (планы, анализ, справки, методические рекомендации) о состоянии преподавания, уровня знаний учащихся области по трудовому обучению и профориентации, методической работе, распространении передового опыта и др. (1982 г.) // ДАХО, ф. р-2419, оп. 2, спр. 909, 73 арк.
4. Документы (приказ, справки, сведения) о подведении итогов соцсоревнования на лучшую постановку трудового обучения, воспитания и профориентации учащихся (1984 г.) // ДАХО, ф. р-2239, оп. 6, спр. 259, 97 арк.
5. Документы о проверке состояния учебно-воспитательной работы школ Бериславского района (1976 г.) // ДАХО, ф. р-2239, оп. 5, спр. 536, 256 арк.
6. Кон И.С. Личность. – М., 1997. – 410 с.
7. Слюсаренко Н.В. Трудова підготовка молоді на Херсонщині: історико-педагогічний аспект: Монографія. – Херсон: Айлант, 2003. – 476 с.
8. Справки, сведения об улучшении трудового обучения и профессиональной ориентации учащихся, охраны труда, техники безопасности и др. (1984 г.) // ДАХО, ф. р-2239, оп.6, спр.272, 31 арк.